

Mottagare

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Svar på remiss av betänkandet ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81)

Sammanfattning

Mälardalens universitet (MDU) vill med detta remissvar uttrycka oro över den föreslagna detaljstyrningen av lärarutbildningarnas innehåll. Delar av förslagen i betänkandet inkräktar på den akademiska friheten och försvårar möjligheten att anpassa utbildningarna till samhällsutvecklingen och aktuell forskning inom området. Utöver följande remissvar ställer universitetet sig även bakom den skrivelse som lärarutbildningskonventet lämnat.

Remissvaret inleds med en summering av kommentarer på övergripande nivå och följs sedan av mer detaljerade synpunkter på specifika avsnitt.

Den akademiska friheten hotas genom detaljstyrning

Universitetet vill framhålla att förslagen sammantaget bidrar till en detaljstyrning av den akademiska verksamheten som, om syftet är att stärka lärarutbildningen, inte är konstruktiv. Den föreslagna styrningen av teoretiskt perspektiv i utbildningen inkräktar på den akademiska friheten genom att framhålla ett perspektiv framför andra, och fråntar lärosätena deras möjlighet att välja innehåll, teori och metod för att bedriva en så bra utbildning som möjligt. Den föreslagna styrningen bör på sin höjd ses som ett komplement till befintliga perspektiv.

Som utredningen beskriver finns det för lärarutbildningarna redan idag en mer omfattande styrning än för flertalet övriga högskoleutbildningar. Styrningen av lärarutbildningarna sker bland annat via examensmålen för utbildningarna, specifika föreskrifter om lärarutbildningens bedrivande samt genom regleringsbrev. Även om utredningen föreslår en minskning av antalet examensmål tillkommer ytterligare detaljstyrning genom precisering av utbildningarnas innehåll i bland annat examensmålen. Den omfattande detaljstyrningen av utbildningarna gör det svårt för lärosätena att anpassa

utbildningarna utifrån relevant forskning och det samhälle som utbildningarna verkar i. Ett exempel på detaljstyrning är föreslagna skrivningar kring kognitionsvetenskap, där mer öppna formuleringar hade möjliggjort för lärosätena att anpassa sig till såväl utvecklingen inom relevant forskning som inom samhället.

Samhällets grundläggande värderingar osynliggörs

Utredningen föreslår att den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) minskas för att ge mer utrymme för ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier. I betänkandet föreslås bland annat att frågor som rör mänskliga rättigheter, grundläggande demokratiska värderingar samt diskriminering och annan kränkande behandling liksom identitet, sexualitet och relationer inte längre ska framträda i examensmålen, utan det ska i stället hänvisas till nuvarande läroplaner för förskola och skola. MDU menar att det vore olyckligt för samhället att stryka skrivningen ”innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna” från examensmålen, inte minst utifrån den rådande situationen med ökade klyftor och oroligheter. Dessa aspekter är centrala för vårt samhälle och borde vara en explicit övergripande princip för all utbildning.

Universitet och högskolor utbildar framtidens lärare som i sin tur kommer att undervisa kommande generationers medborgare. För att framtidens lärare ska vara rustade på bästa sätt behöver de under sin utbildning utveckla kunskap om och få en tydlig förankring i utbildningens syfte så som den är formulerad i 1 kap 4 §, första stycket i skollagen: ”Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.” Utifrån det perspektivet är det viktigt att den styrning som finns av lärarutbildningen tydliggör att demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter är viktiga delar av utbildningen, inte enbart genom att de återfinns i läroplanerna för skola och förskola.

Ekonomiska förutsättningar är avgörande för hög kvalitet

Utredningen har tittat på behörighetskrav, samverkan inom lärarutbildningar och innehållet i utbildningarna, för att föreslå åtgärder som ska höja utbildningarnas kvalitet och yrkenas status och attraktivitet. Universitetet anser att betänkandet inte fullt ut tagit höjd för de kostnader som de föreslagna förändringarna kommer att innebära i form av exempelvis kompetensväxling och utveckling av utbildningarnas innehåll samt när kostnadsökningen kommer

att infalla. Tillräckliga resurser för utbildningarna är helt avgörande för att nå hög kvalitet i utbildningarna, oavsett studentrekrytering och innehåll i utbildningarna. Goda ekonomiska förutsättningar kan också bidra till ökad attraktivitet för yrket. MDU betonar vikten av att samordna aktuella utredningar och förändringar inom förskola, skola och lärarutbildning för att de ska stödja varandra och främja en skola baserad på vetenskaplig grund.

Detsamma gäller de ekonomiska förutsättningarna att bedriva utbildningsrelaterad forskning. Betänkandet återkommer till vikten av att såväl lärarutbildningen som undervisningen i förskola och skola ska bygga på evidensbaserad forskning. Inom utbildningsvetenskapen finns begränsat med externfinansiering att söka, vilket begränsar den forskning som kan bedrivas. Om de externa forskningsbidragen inom utbildningsområdet sätts i relation till sektorns storlek i samhället är det en försvinnande liten del medel som satsas på den sektor som ska forma framtidens samhälle. Idag finns det begränsade möjligheter att söka forskningsbidrag inom utbildningsvetenskap. Som exempel kan nämnas att Vetenskapsrådet enligt sin årsredovisning för 2023 utbetalade stöd för projekt, karriär samt miljö och samverkan motsvarande knappt 3,5 procent (177 598 tkr) inom utbildningsvetenskap medan medicin och hälsa erhöll 20 procent (1 024 445 tkr) av de fördelade medlen (5 094 038 tkr) inom de nämnda stödkategorierna. För att möta behovet av evidensbaserad kunskap inom utbildningsvetenskap som beskrivs i betänkandet behöver de ekonomiska förutsättningarna för sådan forskning förbättras.

Specifika synpunkter på enskilda avsnitt

11. Bättre förberedda och mer motiverade studenter

11.3 Skärpta krav på kunskaper i svenska

MDU ser positivt på förslaget om skärpta behörighetskrav avseende svenska samtidigt som det kommer att ha en negativ inverkan på studentrekryteringen. Universitetet anser dock att de skärpta behörighetskraven till viss del handlar om att åtgärda en brist som egentligen återfinns tidigare i skolsystemet. Även om utredningen inte ser någon risk för betygsinflation, menar universitetet att det inte går att utesluta att det förändrade behörighetskravet bidrar till betygsinflation eller försämrade studieteknik med stort fokus på exempelvis nationella prov. MDU vill även lyfta en fråga om hur det föreslagna nya betygssystemet kommer att påverka behovet av höjda behörighetskrav.

11.5 Skärpta krav i svenska ska inte gälla alla lärarutbildningar

MDU ställer sig tveksamt till förslaget om skilda behörighetskrav för olika lärarutbildningar (sid. 203). Det är problematiskt att ha ett lägre behörighetskrav för utbildning till förskollärare, grundlärare med inriktning fritidshem samt de alternativa vägarna till en lärarexamen. Framför allt handlar det om en tydlighet gentemot de presumtiva studenterna. I 7 kap. 8 § i högskoleförordningen står det att "De krav på särskild behörighet som ställs ska vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen". Resonemangen kring skilda behörighetskrav som anges i betänkandet refererar inte till studenternas förutsättningar att klara utbildningen, vilket MDU anser är problematiskt. Skilda behörighetskrav kan även komma att uppfattas som en statussignal, där en utbildning med högre krav kan få högre status, vilket inte går i linje med betänkandets intention om att stärka professionens status som helhet. Genom lägre behörighetskrav på vissa av utbildningar kan studenter med sämre förutsättningar söka sig till dessa, vilket kan komma att påverka undervisningen och genomströmningen på de berörda utbildningarna negativt.

11.10 Mål för antalet examinerade

I betänkandet lämnas förslag på att regeringen på sikt åter ska ta ställning till mål för antalet examinerade från utbildningar som leder till förskolläraryrket, grundläraryrket och ämnesläraryrket. Det är viktigt att ett sådant ställningstagande bygger på erfarenheter och statistik från det nya läge som kommer att råda efter de höjda behörighetskraven har införts, utifrån att det finns en förväntan om en sänkning av antalet rekryterade studenter men samtidigt en något högre genomströmning. Det innebär att nya mål för antal examinerade inte bör tas fram förrän några år efter de nya behörighetskraven har införts.

12. Alternativa vägar till en lärarexamen

MDU delar utredningens bedömning att de alternativa vägarna till lärarexamen är viktiga som komplement till de reguljära utbildningarna. Universitetet ser även att de framöver kan komma att bli än viktigare utifrån de skärpta behörighetskraven som förväntas leda till mindre studentgrupper i de reguljära utbildningarna. Samtidigt ser universitetet att det är problematiskt med skilda behörighetskrav mellan de reguljära utbildningarna och de alternativa vägarna utifrån att ett särskilt behörighetskrav ska vara helt nödvändigt för att studenterna ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Informationen till presumtiva studenter om de olika behörighetskraven kommer att bli väldigt viktig och det skulle även vara bra att följa upp hur de skilda behörighetskraven har fallit ut.

Det behöver även tydliggöras hur studenterna som läser någon av de alternativa vägarna till en lärarexamen ska få de kunskaper i svenska som lärarprofessionen kräver. Betänkandet motiverar ett annat behörighetskrav för dessa studenter med att de genom tidigare högskolestudier visat att de klarar av högre utbildning. Samtidigt, är det svenska språket på många sätt lärarens viktigaste verktyg oavsett vilket ämne den undervisar inom vilket gör att kunskaperna i svenska är lika viktiga för de studenter som läser de alternativa vägarna till lärarexamen. De alternativa vägarna är dock redan idag komprimerade utbildningar och det finns inte utrymme att komplettera med undervisning i svenska för de studenter som inte har tillräckliga kunskaper. Avslutningsvis noterar universitetet att förslaget innebär en inkonsekvent hantering av svenska i utbildningarna när antalet hp i svenska ökar för grundlärare F-3 respektive 4–6 samtidigt som det inom KPU 75 ma/no 4–6 inte föreslås någon motsvarande ökning och KPU 75 F-3 endast har ett fåtal hp i barns språkutveckling.

12.2 UKÄ får i uppdrag att utvärdera de alternativa vägarna till en lärarexamen

Alternativa vägar kan vara ett sätt att möta bristen på utbildade förskollärare och lärare, samtidigt är det viktigt att ha i åtanke att alternativa utbildningar i huvudsak bedrivs inom ramen för samma takbelopp och till stor del av samma lärarkår. I förlängningen kan splittringen i många, till studentantalet, mindre utbildningar ge en negativ inverkan på kvaliteten i utbildningarna. Det vore därför önskvärt att universitetskanslersämbetet (UKÄ) i det föreslagna uppdraget att utvärdera samtliga alternativa vägar till en lärarexamen, även beaktar vilken påverkan de alternativa vägarna har på den reguljära utbildningen när det gäller såväl studentrekrytering som lärarkompetens och ekonomiska resurser.

Med tanke på de många alternativ som finns är det viktigt att de olika alternativen blir tydliga för presumtiva studenter och det är önskvärt att en sådan informationsinsats ingår i ramen för de förslag som lämnas i avsnitt 11.9 *Det behövs fler som vill bli lärare och förskollärare.*

13. Ökat behov av samverkan

Som framgår av betänkandet är en fungerande samverkan, såväl inom som mellan lärosäten samt mellan lärosäten och skolhuvudmän, en viktig komponent för att säkerställa kvaliteten i utbildningarna och även reglerad genom 5 kap. 1 § i förordningen (2021:1335) om utbildning till lärare och förskollärare. MDU har, sedan ett stort antal år tillbaka, en samverkansplattform, "Mälardalens Kompetenscentrum för Lärande" (MKL). Samverkansplattformen samverkar såväl externt med andra lärosäten och skolaktörer som inom universitetet och

dess uppdrag ligger väl i linje med betänkandets förslag. Samverkan sker genom långsiktiga samproducerade forsknings- och utvecklingsprojekt och samproducerad lärarutbildning och kompetensutveckling av yrkesverksamma för att säkra kompetensförsörjningen till regionens förskolor och skolor.

13.3 Samverkan för lärarutbildningarna ska öka

I betänkandet beskrivs att strukturen på utbildningarna är ett stort hinder för samverkan mellan lärosäten och att det behövs hållbara strukturer för att kunna utveckla utbildningssamarbeten. I praktiken innebär det att såväl innehåll och genomförande av utbildningarna som övrig struktur behöver utformas mer lika mellan lärosäten. Att utveckla hållbara utbildningssamarbeten kommer att ta tid och resurser i anspråk men väl på plats kan de bidra till en robusthet när det gäller lärarutbildningarna.

Universitetet ser positivt på att lärosätena föreslås ta ansvaret för samverkan gällande utbildningarna och även för på vilket sätt små ämnen kan koncentreras till färre lärosäten. MDU tar gärna en aktiv roll för att ökad samverkan mellan lärosäten. Genom arbetet inom MKL finns kompetens och vana av att arbeta med samverkan på olika systemnivåer och med olika aktörer.

Utöver det som nämnts ovan vill MDU påtala behovet av att de utredningar och förändringar som nu genomförs relaterat till förskola, skola och lärarutbildning samordnas så att de stöttar varandra och sammantaget bidrar till en skola med hög kvalitet som vilar på vetenskaplig grund. Det gäller exempelvis försöksverksamheten för utbildning, lärande och forskning (ULF) som permanentas, införandet av professionsprogram och en reformerad lärarutbildning. MDU anser att förslagen som lyfts i betänkandet gällande begränsning av forskningsmetodik och vetenskapsteori i lärarutbildningarna riskerar att motverka såväl ULF som professionsprogrammet, vilka båda syftar till att stärka professionernas vetenskapliga grund.

13.5 Utvecklingen av samverkan ska följas upp

MDU ställer sig positiva till att lärosätena ska återrapportera arbetet med samverkan kring lärarutbildningarna och att UKÄ får i uppdrag att analysera samverkan utifrån lärosätenas återrapportering. Genom att följa upp och analysera arbetet med samverkan på nationell nivå finns förutsättningar att identifiera indikatorer eller faktorer för en framgångsrik samverkan. Detta bör i sin tur utgöra grunden för hur lärosäten utformar sina strukturer för samverkan kring lärarutbildningen och bidra till en enhetlighet gentemot externa aktörer i deras kontakt med lärosätena.

14. Utveckla innehållet i lärarutbildningarna

14.1 Behov av bättre kunskaper i ämnen och ämnesdidaktik

Betänkandet lyfter redan i titeln fram ämneskunskaper och lärarskicklighet som betydelsefullt att fokusera i en reformerad lärarutbildning. Lärarskicklighet kan relateras både till ämneskunskaper och till didaktisk kunskap och det är viktigt att lärare inte enbart har ämneskunskaper utan också att de kan tillämpa dessa i undervisning. Ett ensidigt fokus på tekniska och kognitiva aspekter av ämnesdidaktik riskerar att begränsa de relationella och kontextuella aspekterna av undervisning, som är centrala för att skapa inkluderande klassrum där alla elever kan delta och utvecklas på sina villkor. Det är viktigt att ämnesdidaktik, även med ett ökat utrymme, inte separeras från forskningsbaserade insikter om de sociala och kulturella kontexter som präglar klassrummet. Genom att ge lärarstudenter verktyg att förstå och anpassa sin undervisning till heterogena elevgrupper, skapas en grund för mer jämlik och effektiv utbildning.

I betänkandet nämns begreppet estetiska lärprocesser som betydelsefulla för lärande, men för att kunna erbjuda elever möjlighet till lärande genom estetiska lärprocesser behöver lärare inte bara ha kännedom och kunskap om estetiska lärprocesser som sådana utan även ämneskunskap, färdighet och förmåga att använda olika estetiska uttrycksformer (såsom musik, dans, rörelse, bild och drama) i undervisning. Att erbjuda elever en varierad undervisning där de får ta del av olika uttrycksformer och själva ges möjlighet att kommunicera sin kunskapsutveckling på olika sätt är betydelsefullt och har sin grund i lärares breda ämneskunskaper och lärarskicklighet.

14.2 Minskad tid för UVK och ökat fokus på praktisknära innehåll

Balansen mellan vetenskap och praktisk lärarkunskap samt lärarutbildningens roll som universitetsutbildning eller del av en skolreform har, tillsammans med kampen för professionens status, varit centrala frågeställningar för lärarutbildningarnas utveckling. Som ett led i lärarprofessionens utveckling och strävan efter ökad status, har det införts ett professionsprogram där lärares förmåga att samverka i forskning och utveckla ny kunskap för professionen är central. Om lärarutbildningen sedan reducerar de allmänvetenskapliga utrymmet motverkas dessa ambitioner. Betänkandet pekar ut det som ett problem att den nuvarande lärarutbildningens mer allmänteoretiska delar inte är "praktiskt tillämpbara". Den föreslagna förändringen minskar dock utrymmet för det som kan beskrivas som lärarprofessionens kunskapsbas, eller vetenskapliga grund.

För att lärare ska kunna utvecklas måste de ges utrymme att reflektera över sin egen praktik och kontinuerligt justera sina metoder. Didaktik är lärarens

grundkunskap, den kunskap genom vilken undervisning blir meningsfull, anpassningsbar och fruktbar. En lärarutbildning som bortser från detta riskerar att producera lärare som saknar förmåga att tolka, reflektera och anpassa sin undervisning till verklighetens komplexa krav. Att ersätta didaktik med kognitionsvetenskap i lärarutbildningen kan därmed liknas vid att ta bort matematik från ingenjörsutbildningen – det berövar yrkesutövarna deras mest grundläggande verktyg, det som systematiserar och organiserar lärares tankar och undervisningshandlingar.

De mer specifika önskemål om utbildning inom kognitionsvetenskap och evidensbaserade undervisningsmetoder som återfinns i senare avsnitt kommer även att vara svåra att omhändertas på ett enhetligt sätt, eller kopplas till andra utbildningsvetenskapliga kunskapsområden, om utrymmet för de gemensamma professionsrelaterade kurserna minskas.

Utredaren föreslår att skolväsendets historia, utbildningsvetenskapliga teorier och vetenskapsteori ska tas bort som innehåll, vilket universitetet menar är viktiga kunskaper och perspektiv för lärare. Lärare behöver ha kunskap om skolväsendets historia, inte minst för att förstå och få perspektiv på traditioner och villkor för skolans verksamhet idag. Lärarstudenter behöver också utveckla vetenskapsteoretiska kunskaper, inte minst för att kunna granska utbildningsvetenskaplig forskning, för att kunna skilja på vetenskapligt grundad kunskap från desinformation och så kallade "fake news". Skolans verksamhet ska vila på en vetenskaplig grund, vilket gör det nödvändigt att lärare har gedigna vetenskapsteoretiska och forskningsmetodologiska kunskaper.

14.5 VFU i lärarutbildningarna idag

I betänkandet lyfts att skickliga lärare har undervisningserfarenhet och att de praktiska delarna i programmen behöver få ökat utrymme. Utredningen föreslår att den ämnesdidaktiken ska öka i lärarutbildningarna samt att det ska bli enklare för lärosätena att erbjuda kombinationsanställningar, för att på så sätt möjliggöra för studenter att få en ökad närhet till det dagliga yrkeslivet. Även om det är viktigt att blivande förskollärare och lärare undervisas av kompetenta lärare med egen erfarenhet från skolans komplexa vardag, så bidrar detta med ett annat perspektiv på undervisning, jämfört med när studentens egna erfarenheter bidrar till yrkesutveckling. Universitetet anser inte att studier på ett lärosäte kan jämföras med tid i praktiken på det sätt som betänkandet ger uttryck för. Ett sätt att stärka studenternas förutsättningar att få den erfarenheten är genom att öka tiden för den verksamhetsförlagda utbildningen. Utredningen föreslår att UVK ska minskas med 15 hp och att ämnes- och ämnesdidaktiska studier ska öka med 15hp. En del av den ökningen hade kunnat ske genom att öka VFU särskilt riktat mot ämnesdidaktik.

15. Ökat fokus på kognitionsvetenskap

Som anges i betänkandet ger kognitionsvetenskapen värdefull kunskap om hur minne och inlärning fungerar vilket är viktigt för blivande lärare att känna till. MDU anser dock att det är tveksamt dels att så stor vikt läggs vid kognitionsvetenskapen, dels den detaljstyrning av innehållet i lärarutbildningarna som förslaget innebär.

15.4 Ökat fokus på kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna

Som betänkandet beskriver är kognitionsvetenskap ett brett tvärvetenskapligt fält. Utöver den mer grundläggande delen av kognitionsvetenskapen, som främst är den som lyfts i betänkandet, finns även mer tillämpad forskning. Den grundläggande kognitionsvetenskapen kan bidra med kunskap om hur hjärnan fungerar, men den ger inte i sig själv svar på hur undervisningspraktiker bör utformas i heterogena klassrum. När det gäller den tillämpade kognitionsvetenskapen, som skulle kunna ge svar på den typen av frågeställningar, är forskningen relativt begränsad och kunskapen om hur möjligt det är att implementera i en verklig klassrumssituation kontra en kontrollerad miljö inte tydligt klarlagt. Klassrum är inte kontrollerade miljöer; de är komplexa sociala sammanhang där alla lärare och elever är unika, sociala varelser med olika förutsättningar och behov. Att använda grundläggande kognitionsvetenskapliga principer som en universallösning, riskerar att bortse från dessa centrala aspekter av undervisningens verklighet.

Didaktiken är det som gör att en lärare kan välja ut, gestalta och kommunicera kunskap på ett sätt som är anpassat till en specifik elevgrupp, en specifik kontext och ett specifikt ämne. Utöver kunskap om hur elever minns eller bearbetar information, krävs även kunskap och förmåga att kunna tolka och navigera komplexa lärandesituationer i relation till specifika ämnen. Didaktisk kunskap är något som utvecklas genom erfarenhet och reflektion, en dynamisk kompetens snarare än en uppsättning fasta regler eller tekniker. Dock behöver dess grundläggande systematik och teoretiska utgångspunkter vara ett självklart och genomgående inslag i hela lärarutbildningen. Kognitionsvetenskapens insikter kan således, menar vi, endast bli användbara i undervisningen om de filtreras genom didaktisk förståelse och kompetens. Universitetet ställer sig därför tveksamt till den framträdande roll som kognitionsvetenskapen i allmänhet och minnets funktioner i synnerhet får i de förslag som lyfts i betänkandet. Mot bakgrund av det som lyfts ovan anser MDU att fördjupning inom kognitionsvetenskap med fördel skulle kunna erbjudas som en vidareutbildning för verksamma lärare som har erfarenheter att koppla kunskapen mot.

15.9 Konsekvenser av utredningens förslag om ett ökat fokus på kognitionsvetenskap

MDU ställer sig kritiskt till de formuleringarna som finns om införandet av kognitionsvetenskapen och att personal som inte kan eller vill undervisa i kognitionsvetenskap kan bli övertalig. Detta är inte bara en fråga om prioriteringar i lärarutbildningens innehåll, utan ett allvarligt ingrepp i universitetens autonomi och forskningsfrihet. Att detaljstyra det teoretiska perspektivet i utbildningarna och kräva att viss personal "växlar om" underminerar lärosätenas förmåga att själva utforma utbildningar utifrån vetenskapliga och pedagogiska principer. Detaljstyrningen skapar en snävt definierad agenda och begränsar andra forskningsinriktningar som är viktiga för utbildningen och forskningen inom området. Lärarutbildare besitter redan djupgående kunskaper inom sina respektive fält och bör ges möjlighet att utveckla dessa vidare. Det är avgörande att lärosätena själva får definiera vilken kompetensutveckling som är mest relevant för att möta studenternas, skolans, elevernas och lärarnas behov.

16. Ökat fokus på undervisning om läs- och skrivinlärning

Att förstärka undervisningen om läs- och skrivinlärning är ett välkommet inslag i förslaget. Dock bör detta arbete bygga på en bred och inkluderande syn på språkutveckling.

16.4 Undervisning om läs- och skrivinlärning ska baseras på evidensbaserad forskning

Att enbart betona strukturerad ljudningsmetod och fonologisk medvetenhet riskerar att skapa en alltför snäv syn på läsning och skrivande som tekniska färdigheter. Ett ytterligare problem med att så starkt betona strukturerad ljudningsmetod i förslaget är dess redundans i den svenska skolan, där koppling mellan fonem och grafem redan är norm i läs- och skrivundervisning. Om elever redan knäckt skriftspråkskoden och utvecklat grundläggande läsförmåga, blir det svårt att motivera varför denna metod ska fortsätta ta ett oproportionerligt stort utrymme i lärarutbildningen. Fokus borde i stället ligga på hur lärare kan stödja elevernas vidare utveckling av läsförståelse och förmåga att arbeta med mer avancerade texter. Att specifikt lyfta strukturerad ljudningsmetod på detta sätt antyder en förenkling av undervisningsutmaningarna och riskerar att bortse från det komplexa arbete som lärare behöver bedriva i heterogena klassrum med varierande behov och förkunskaper. Läsande och skrivande är sociala och kulturella praktiker som kräver ett bredare arbetssätt som inkluderar kreativitet, kritiskt tänkande och arbete med textens innehåll och kontext.

Det bör poängteras att evidensbaserad inte enbart åsyftar kvantitativa studier utan också bör bygga på kvalitativa forskningsansatser som kan ge djupa och kvalificerade insikter i hur elever upplever och utvecklar sitt språk. En sådan balanserad syn skulle stärka lärarutbildningen och bidra till att skapa en undervisning som möter alla elevers behov.

MDU ställer sig återigen kritiskt till den föreslagna detaljstyrningen av innehållet i utbildningarna och skulle önska att utredningen i stället valt att låta lärarna och forskarna välja innehåll, teori och metod för att bedriva så bra utbildning som möjligt. Detaljstyrningen skapar, som tidigare nämnts, en snävt definierad agenda och begränsar lärarutbildarnas möjligheter att med utgångspunkt i sina kunskaper inom respektive fält vidareutveckla utbildningen.

17. Uppdaterade examensmål

Som beskrivs i betänkandet är examensmålen inom lärarutbildningarna mer omfattande än för många andra högskoleexamina och en översyn och minskning av dessa är önskvärt. Samtidigt vill universitetet betona att det inte enbart handlar om antalet examensmål utan även detaljstyrningen inom dessa.

17.5 Konsekvenser

Även om utredningen föreslår en minskning av antalet examensmål finns även förslag som bidrar till en ökad detaljstyrning av utbildningarna. Detta gäller framför allt de formuleringar om kognitionsvetenskap samt läs- och skrivinlärning, som berörts ovan, vilket MDU ställer sig kritiskt till.

Samtidigt som detaljstyrningen ökar inom vissa områden väljer utredningen att föreslå en strykning av preciseringen kring värdegrunden i examensmålen "... inbegripet de mänskliga rättigheterna och demokratiska värderingarna". Utifrån den globala värld som vi lever och verkar i menar MDU att de mänskliga rättigheterna och demokratiska värderingarna i stället behöver betonas och understrykas. Universitetet ser behovet både i den nationella samhällsutvecklingen som visar på att människoliv inte alltid respekteras och ur ett globalt perspektiv där erkända demokratiska stater börjar tumma på vad demokrati står för.

18. Kvalitetsförstärkningar för lärarutbildningarna

Som anges i betänkandet är det svårt att nå en högre kvalitet i utbildningarna utan att öka resurserna till utbildningen. MDU ser resurstillskottet som avgörande för att kunna fortsätta bedriva lärarutbildning med hög kvalitet. Det är därför viktigt att en kommande utredning av resurstilldelningssystemet inte tar bort det föreslagna tillskottet.

Som utredningen lyfter finns det en mängd osäkerhetsfaktorer när det gäller att simulera vilken effekt de föreslagna åtgärderna kommer att ha sammantaget på lärarutbildningen vid ett lärosäte. Exempel på osäkerhetsfaktorer är dels rekryteringen av studenter, dels genomströmningen, dels fördelningen av takbeloppet internt inom lärosätena. Dessa osäkerhetsfaktorer gör det svårt att förutse i vilken utsträckning de höjda ersättningsbeloppen kommer att kompensera för de mindre studentgrupperna. MDU ser det också som problematiskt att höja ersättningsbeloppen under ett läsår. För att fungera med lärosätenas övriga styrning skulle en höjning per kalenderår vara mer lämpligt.

19. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

De förändringar som föreslås i betänkandet kommer att medföra ett omfattande förändringsarbete såväl vad gäller utvecklingen av utbildningarnas innehåll, upplägg och genomförande samt lärarutbildarnas kompetens. Förändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2027, vilket i praktiken innebär utbildningar som startar från höstterminen 2027. Studenterna söker dessa utbildningar under perioden 15 mars-15 april 2027 och innan dess kommuniceras lärosätenas utbildningsutbud till studenterna. Det nya innehållet i utbildningarna behöver vara tydliggjort senast under hösten 2026. Ett beslut vid årsskiftet 2025/2026 ger lärosätena ett litet utrymme för att genomföra nödvändiga rekryteringar och/eller kompetensutveckling av lärare för att kunna utveckla de nya utbildningarna i tid. Lärosätena kan under den här utvecklingen inte heller pausa de pågående utbildningarna, eller låta bli att rekrytera nya studenter, vilket gör att det finns ett begränsat utrymme inom ramen för befintlig verksamhet att genomföra förändringarna.